

Irák. Peklo v ráji

Paweł Smoleński

Kateřina Čopjaková

26. 3. 2016 | aktualizace 26. 3. 2016 23:05

Ptát se po hranici mezi objektivním a subjektivním v žánru reportáže už se přežilo. Zvlášt v Polsku, kde se většina textů neobejde bez jasného názoru. Takto ji definoval Ryszard Kapuściński a na stejných základech staví o generaci mladší Paweł Smoleński. Jinak by asi v předmluvě k českému vydání knihy *Irák* nenapsal, že texty z let 2003–2004 jsou stále platné, protože situace v Iráku vlastně ustrnula (naposledy tam byl v roce 2013). Sebevědomí, s nímž polští reportéři vyjadřují své názory, může vzbuzovat nedůvěru. Zároveň jim však umožňuje posunout reportáž od publicistiky k literatuře.

Smoleński se tu vyptává na kořeny režimu Saddáma Husajna nejen mučených odpůrců, ale i bývalých elit, majetných pragmatiků či lidí z tzv. šedé zóny, kteří za zvuku benzinových agregátů vzpomínají na dodávky elektriny. Autor se situuje do role pokorného posluchače, který se jen občas ptá a hlavně si nechává vysvětlovat. Výpovědi Iráčanů rytmitizuje arabské oslovení „habíbí“, které zachoval; jednoduchý význam „můj miláčku“ zjevně nevystihoval motivaci jej tak často vyslovovat. Cítíme za ním jistou blahosklonnost k Evropanovi, který nechápe (a nemůže pochopit) složitost irácké reality, je v tom i špetka obligátní slušnosti a někdy povýšenost učitele nad žákem.

Čas se s množstvím skleniček silně slazeného černého čaje ztrácí, přibývá detailů a květnatých metafor, obrysy pravdy však nejsou jasnější. Každý z vypravěčů má tu svou a Smoleński tak jejich mikropříběhy doplňuje pozorováním a interpretacemi. Zatímco si nahrává, jeho oči bloudí po tělech, příbytcích a ulicích a povyšují výpovědi k zobecnění, z něhož se skládá mozaika současného Iráku. Kameny dvou pohledů do sebe zapadnou a je tu obraz rozvrácenosti. Vládne zde tekutý relativismus, jenž se stává živnou půdou pro radikální řešení, a honba za zajištěním základních potřeb současně vytěsňuje cokoli vyššího.

Autorka je spolupracovnice Respektu.

Paweł Smoleński: Irák. Peklo v ráji

Přeložily Marie Benešová a Lucie Zakopalová. Dokořán, 312 stran

[Knihy Recenze](#)